

Comparison of the Effect of Two Educational Methods on the Ability to Comply with Ethical Principles (Work Conscience) of Nursing Students in Islamic Azad University –Najafabad Branch and Isfahan Azad University (Khorasgan)

Dehpahlevan Mohammad Mahdi¹, Jouzi Mina^{2*}, Abazari Parvaneh³

1- Master's student in Nursing, Department of Nursing, Nursing and Midwifery Development Research Center, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran. ORCID:0009-0005-2089-9361.

2- Assistant Professor, Department of Nursing, Nursing and Midwifery Development Research Center, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran. ORCID:0000-0001-6980-1154.

3- Associate Professor, Department of Nursing, Nursing and Midwifery Development Research Center, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran. ORCID:0000-0003-4024-2867

*Corresponding Author: Mina Jouzi, Assistant Professor, Department of Nursing, Nursing and Midwifery Development Research Center, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran.

Email: minajouzi@yahoo.com

Received: 19 March 2023

Revised: 29 September 2023

Accepted: 7 October 2023

Abstract

Introduction: Nurses play a vital role in the health care system of a country, Therefore, having moral principles and work conscience in nurses is one of the requirements of this profession. This study was conducted with the aim of comparing the effect of two educational methods on the ability to comply with ethical principles (work conscience) of nursing students in the Azad University of Najafabad and Isfahan (Khorasgan).

Methods: The number of samples in the first part (retrospective - face-to-face training) was 112 students and in the second part (intermittent-virtual training) 169 students had the conditions to enter the research. In order to collect information, a part of the reliable and valid questionnaire tool "Clinical Competence of Nursing Students in Internship period" by Jouzi and colleagues (2014) was used, which included the ethical dimension of clinical competence. SPSS 24 software was used for data analysis.

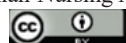
Results: The results showed that there was no significant difference in the mean ability scores of the nursing students of Islamic Azad University of Najafabad and Isfahan (Khorasgan) in observing the ethical principles ($p > 0.05$) in the two courses of virtual and face-to-face training.

Conclusions: The non-attendance training that was held in these universities during the covid 19 has been of high quality, so that the scores obtained from the assessment of clinical competence were not significantly different from the attendance period, which shows the professionalism and pioneering nature in these two universities in teaching virtual training method.

Keywords: Ethics, Nursing Students, Internship Practicum, in-person education, Distance learning.

How to cite this article: Dehpahlevan M M, Jouzi M, Abazari P. Comparison of the Effect of Two Educational Methods on the Ability to Comply with Ethical Principles (Work Conscience) of Nursing Students in Islamic Azad University –Najafabad Branch and Isfahan Azad University (Khorasgan). Journal of Nursing Education (JNE). May 2020. p 57-65 (in Persian).

ISSN/ © 2022 The Authors. Published by Iranian Nursing Association. This is an open access article under the CC BY license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

مقایسه تاثیر دو روش آموزشی بر توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری) دانشجویان پرستاری عرصه در دانشگاه‌های آزاد نجف‌آباد و اصفهان (خوراسگان)

محمد مهدی ده پهلوان^۱، میناجوزی^{۲*}، پروانه ابادزی^۳

۱- گروه پرستاری، مرکز تحقیقات توسعه علوم پرستاری و مامایی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران. ORCID: ۰۰۰۹-۰۰۰۵-۲۰۸۹-۹۳۶۱
 ۲- استادیار، گروه پرستاری، مرکز تحقیقات توسعه علوم پرستاری و مامایی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران. ORCID: ۰۰۰۰-۰۰۰۱-۶۹۸۰-۱۱۵۴
 ۳- گروه پرستاری، مرکز تحقیقات توسعه علوم پرستاری و مامایی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران. ORCID: ۰۰۰۰-۰۰۰۳-۴۰۲۴-۲۸۶۷

* نویسنده مسئول: مینا جوزی، استادیار، گروه پرستاری، مرکز تحقیقات توسعه علوم پرستاری و مامایی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران.
 ایمیل: minajouzi@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۷/۱۵

تاریخ بازبینی: ۱۴۰۲/۷/۷

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۷/۱۵

چکیده

مقدمه: پرستاران نقش حیاتی را در سیستم مراقبت سلامت یک کشور ایفا می‌کنند، بنابراین داشتن اصول اخلاقی و وجدان کاری در پرستاران یکی از الزامات این حرفه می‌باشد. این مطالعه با هدف مقایسه تاثیر دو روش آموزشی بر توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری) دانشجویان پرستاری عرصه در دانشگاه‌های آزاد نجف‌آباد و اصفهان (خوراسگان) انجام شد.

روش کار: جامعه آماری این مطالعه توصیفی تحلیلی را کلیه دانشجویان ترم هشتم دانشگاه‌های آزاد نجف‌آباد و اصفهان (خوراسگان) تشکیل دادند که با استفاده از روش نمونه‌گیری به صورت سرشماری انجام شد. تعداد نمونه‌ها در بخش اول (گذشته نگر- آموزش حضوری) ۱۱۲ دانشجو و در بخش دوم (مقطعی - آموزش مجازی) ۱۶۹ دانشجو دارای شرایط ورود به پژوهش بود. جهت جمع‌آوری اطلاعات از بخشی از ابزار پرسشنامه پایا و معتبر «صلاحیت بالینی دانشجویان پرستاری عرصه» جوزی و همکاران (۱۳۹۳) که دربرگیرنده بعد اخلاقی صلاحیت بالینی بود استفاده شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS 24 استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که میانگین نمرات توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری) دانشجویان پرستاری دانشگاه آزاد اسلامی نجف‌آباد و اصفهان (خوراسگان) در دو دوره آموزش مجازی و حضوری تفاوت معناداری نداشت ($p > 0.05$).

نتیجه‌گیری: آموزش غیرحضوری که در دوران کووید ۱۹ در دانشگاه‌های آزاد نجف‌آباد و خوراسگان برگزار شد دارای کیفیت بالایی بوده است به طوری که نمرات حاصل از سنجش تفاوت معناداری با دوران حضوری نداشته است که این خود نشان دهنده حرفه‌ای بودن و پیشگام بودن این دو دانشگاه در تدریس به روش آموزش مجازی می‌باشد. کلیدواژه‌ها: اخلاق، دانشجویان پرستاری، کارآموزی در عرصه، آموزش حضوری، آموزش مجازی.

اخلاق حرفه‌ای مجموعه‌ای از قواعد است که براساس آن‌ها فرد داوطلبانه و براساس فطرتش امورات مربوط به حرفه تخصصی‌اش را انجام می‌دهد. در واقع، فرد هیچ ترسی از الزامی خارجی، قانونی و حقوقی ندارد و براساس ندای درونی و وجدان خویش این اصول اخلاقی را رعایت می‌کند. همچنین، اخلاق حرفه‌ای بر اصول و ارزش‌های اخلاقی در محیط حرفه‌ای ناظر است [۱،۲]. برای بسیاری از حرفه‌ها و مشاغل، اصول، قوانین و استانداردهای اخلاقی مختلفی در سطوح سازمانی، ملی و حتی جهانی تحت عنوان اخلاق حرفه‌ای تدوین شده است که صاحبان آن حرفه و مشاغل ملزم به رعایت آن هستند [۳،۴]. از آنجایی که جامعه پرستاری بزرگ‌ترین گروه پزشکی در نظام سلامت را تشکیل می‌دهند [۵]، نیاز به فعالیت‌های آنان در جهت رعایت موازین اخلاقی بسیار چشمگیر است [۶]. وجدان کاری که شامل اصول اخلاق حرفه‌ای می‌باشد، از پیش نیازهای اولیه سلامت سازمانی است و یک تعهد درونی به جهت رعایت الزامات مرتبط با وظایف محوله می‌باشد [۷]. وجدان کاری را می‌توان به عنوان نیرویی محرک در راستای ارتقای کیفیت مراقبت دانست [۸]. عیسوند طهماسبی و همکاران (۱۳۹۷) [۹] توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری) را در ۱۱۲ دانشجوی پرستاری مورد ارزیابی قرار دادند. همچنین Escolar-Chua و Rowena (۲۰۱۸) در کشور فیلیپین اصول اخلاقی و وجدان کاری را در ۲۹۳ دانشجوی پرستاری بررسی کردند [۱۰]؛ اما پژوهش حاضر میزان توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری) را در دوران آموزش مجازی بررسی کرده است و میزان تاثیر آموزش مجازی را بر بعد توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری) مورد بررسی قرار داده است. وجود هرگونه کمبود و نارسایی و نقصان در آموزش دانشجویان پرستاری، مسلماً بر کیفیت و کمیت خدمات سلامت و در نهایت سلامت افراد جامعه تاثیرگذار می‌باشد [۱۱]. لازم به ذکر است که فرآیند آموزش به دو روش اجرا می‌شود، آموزش سنتی و آموزش نوین. آموزش حضوری که جزء آموزش سنتی می‌باشد به کلیه فعالیت‌هایی گفته می‌شود که از سوی مدرس به منظور آسان نمودن یادگیری با نگاه فردی به آموزش و یادگیری طرح ریزی می‌شود و بین مدرس و یک یا چند فراگیر به صورت کنش متقابل جریان می‌یابد [۱۲]. آموزش مجازی، به هر نوع دوره و آموزشی اطلاق می‌شود که به شکلی غیر از روش‌های سنتی و چهره‌به‌چهره انجام گیرد. محتویات دروس ممکن است از طریق وب یا با استفاده از ویدئو، تصاویر فعال و متعامل دوطرفه انتقال یابند [۱۳]. بیماری ویروسی کووید ۱۹ در ۲۰۱۹ در ووهان چین پدیدار شد و به سرعت

در کل جهان شیوع یافت [۱۴]. این بیماری ویروسی به طور قابل توجهی همه جنبه‌های زندگی انسان از جمله سیستم آموزشی را مختل کرد و باعث ایجاد هرج‌ومرج شد و موسسات آموزشی را مجبور به تعلیق فعالیت‌های منظم خود کرد [۱۵]. در نتیجه تعطیلی مدارس و دانشگاه‌ها بیش از ۱/۵ میلیارد دانشجو و جوانان در سراسر جهان را تحت تاثیر قرار داد [۱۶]، این بحران بر سیستم‌های آموزشی در تمامی کشورها تاثیر گذاشته و منجر به تعطیلی دوره‌های حضوری در مدارس و دانشگاه‌ها شد [۱۷]. بسیاری از دانشگاه‌ها به جای لغو کامل برنامه آموزشی خود، اساتید را به ارائه مطالب آموزشی به شیوه‌های مدرن از جمله روش‌های آموزش از راه دور و آموزش‌های آنلاین ترغیب نمودند [۱۸]. جهت پیشگیری از توقف آموزش دانشجویان رشته‌های علوم پزشکی، به دلیل شرایط خاص و حیاتی این رشته‌ها و نیاز مبرم به همکاری فارغ التحصیلان این رشته‌ها در بیمارستان‌های اختصاصی درمان بیماران کووید ۱۹، بر اساس بخشنامه‌های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی؛ دانشگاه‌های علوم پزشکی و دانشگاه‌های آزاد (از جمله آزاد نجف آباد و آزاد اصفهان (خوراسگان)) از آغاز نیمسال دوم سال ۱۳۹۸ (اوایل اسفند ۱۳۹۸) آموزش دروس تئوری را به صورت مجازی برای دانشجویان پرستاری آغاز نمودند. با توجه به این که تا پیش از دوران کووید ۱۹، شرایط آموزش پرستاری تا این اندازه متغیر نبوده است (ترکیبی از آموزش مجازی و حضوری)؛ پژوهشگران بر آن شدند تا تحقیقی را با هدف «مقایسه تاثیر دو روش آموزشی بر توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری) دانشجویان پرستاری عرصه در دانشگاه‌های آزاد نجف آباد و اصفهان (خوراسگان)» انجام دهند.

روش کار

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی تحلیلی می‌باشد که شامل دو بخش است: در بخش اول، از نتایج پژوهش انجام شده با عنوان «بررسی صلاحیت بالینی دانشجویان پرستاری در دانشگاه‌های آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) و نجف آباد در سال ۱۳۹۷» که در قالب پایاننامه ارشد اجرا شد [۹]، استفاده گردیده است. در زمان اجرای پژوهش مذکور، شرایط به صورتی بوده که همه آموزش‌های تئوری و بالینی دانشجویان پرستاری در عرصه به صورت حضوری بوده است. در بخش دوم، نمونه‌ها کلیه دانشجویان پرستاری عرصه دانشگاه‌های آزاد نجف‌آباد و خوراسگان (اصفهان) بودند که مشغول گذراندن دوره کارآموزی عرصه (دانشجوی ترم هشتم) در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بوده و بخش قابل توجهی از آموزش آن‌ها به صورت ترکیبی (حضوری و مجازی) انجام شده بود و به دلیل

اختصاص بسیاری از بیمارستان‌های آموزشی به درمان بیماران مبتلا به کووید ۱۹ و عدم امکان ورود دانشجویان به این بیمارستان‌ها، تعداد جلسات کارآموزی‌ها و حضور دانشجویان در بخش‌های بالینی کمتر از حالت عادی و به صورت دو سوم حضوری و یک سوم آموزش آنلاین تعیین گردید.

در مطالعه حاضر نمونه‌گیری به صورت سرشماری انجام شده است. معیارهای ورود در پژوهش برای گروه آموزش مجازی عبارت بودند از: دانشجویان رشته پرستاری ترم هشتم، مشغول به تحصیل در یکی از دانشگاه‌های آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) یا نجف‌آباد، تمایل برای شرکت در پژوهش را داشته باشند، حداقل یک ترم را به صورت مجازی گذرانده باشند. در گروه آموزش حضوری همان معیارهای ورود در نظر گرفته شده بود و تنها معیار آخر بدین صورت که دانشجو کل آموزش را به صورت حضوری گذرانده باشد؛ مدنظر قرار گرفت. معیارهای عدم ورود پژوهش شامل: دانشجویانی که به هر دلیل بیش از یک ترم در دانشگاهی غیر از دو دانشگاه مذکور، تحصیل کرده باشند و دانشجویانی که کارآموزی عرصه‌شان را در دانشگاهی غیر از دو دانشگاه مذکور گذرانده باشند؛ بود.

ابزار گردآوری داده‌ها، ابزار سنجش ابعاد صلاحیت بالینی دانشجویان پرستاری در دوره کارآموزی عرصه بود که بر اساس یک مطالعه ترکیبی (کیفی و کمی) توسط جوزی و همکاران (۱۳۹۳) تدوین شده است [۱۹]. این قسمت از ابزار سنجش صلاحیت بالینی که میزان صلاحیت بالینی دانشجویان را در بعد توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری) اندازه می‌گیرد دارای ۷ سؤال چهار گزینه‌ای است که به ترتیب از ۱ تا ۴؛ به طور مستقل انجام می‌دهم (نمره ۴)، تحت نظارت انجام می‌دهم (نمره ۳)، با کمک انجام می‌دهم (نمره ۲) و نمی‌توانم انجام دهیم (نمره ۱) نمره‌گذاری شده و توسط خود دانشجو تکمیل می‌گردد. با توجه به این که در سیستم ارزشیابی کارآموزی عرصه ایران، نمره قبولی معادل با ۱۲ از ۲۰ نمره می‌باشد (یعنی ۶۰ از ۱۰۰ نمره)؛ بر اساس ابزار سنجش ابعاد صلاحیت بالینی دانشجویان پرستاری در دوره کارآموزی عرصه جوزی و همکاران (۱۳۹۳)، سطح‌بندی نمرات بدست آمده در بعد توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری) بدین صورت است که کسب نمره ۱۶-۷ نشان دهنده ضعیف، نمره ۲۲-۱۷، متوسط و نمره ۲۸-۲۳ عالی می‌باشد. در بعد توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری) سوالات متعددی در مورد رعایت اصول برقراری ارتباط با بیمار به صورت اخلاقی و حرفه‌ای، استفاده درست و اصولی از وسایل و تجهیزات بخش، تحلیل و ثبت صحیح نتایج کسب شده از اقدامات تشخیصی و مراقبتی، پاسخ منطقی و علمی به سوالات علمی مطرح

شده در کنفرانس‌های بالینی در مورد مسائل بالینی بیماران پرسیده شد. روایی محتوا این پرسشنامه با استفاده از نظرات متخصصین (۱۱ نفر) و روایی صوری با دریافت نظرات مربیان، دانشجویان و پرسنل بالینی به صورت کمی و کیفی بررسی شده است. همچنین روایی سازه ابزار نیز با استفاده از ۲۵۱ نفر از مربیان پرستاری براساس تحلیل عاملی انجام گردیده است. ضریب آلفای کرونباخ ابزار اصلی یعنی سنجش صلاحیت بالینی ۰/۹۷۲ است. سنجش صلاحیت بالینی ابعاد مختلفی دارد و از آنجا که محاسبه ضریب آلفای کرونباخ، موید همسانی درونی بالای پرسشنامه در هر یک از زیرمقیاس‌ها (ابعاد) و کل ابزار است (۰/۹۷۲) پس نشان دهنده همسانی درونی بالای در بعد توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری) (آلفای کرونباخ ۰/۸۳۴) نیز می‌باشد. ثبات نیز با استفاده از آزمون مجدد با فاصله زمانی ۱۰ روز معادل ۰/۹۷۴ محاسبه شد.

در این پژوهش، ابتدا با معاونت پژوهشی و مسئول آموزش دانشکده موارد لازم هماهنگ شد و بعد از کسب اجازه پژوهشگر خود را به نماینده کلاس معرفی کرده و پس از ارائه توضیحات لازم در خصوص هدف پژوهش و نحوه انجام کار، توسط نماینده به گروه مجازی واتساپ کلاسی ملحق شد. در گروه واتساپ پس از معرفی خود و ارائه توضیحات لازم در خصوص هدف پژوهش و نحوه انجام کار، فرم رضایت‌نامه و پرسشنامه جمعیت‌شناختی و پرسشنامه صلاحیت بالینی در وب سایت پرس لاین طراحی و لینک آن در گروه‌های مجازی ارسال شده و از آن‌ها خواسته شد تا پرسشنامه‌ها را با دقت تکمیل نمایند.

این مطالعه با تایید کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد (IR.IAU.NAJAFABAD.REC.1400.206) انجام گردید. به نمونه‌های پژوهش اطمینان داده شد که اطلاعات شخصی آن‌ها محفوظ خواهد ماند و شرکت در این پژوهش کاملاً اختیاری است.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS نسخه ۲۴ و آزمون‌های آماری توصیفی تحلیلی و پس از اطمینان از نرمال بودن داده‌ها آزمون لوین و تی مستقل برای متغیرهای کمی و آزمون‌های کای دو برای متغیرهای کیفی استفاده شد. تحلیل‌ها در سطح خطای پنج درصد انجام شد.

یافته‌ها

بخش اول پژوهش که به صورت گذشته نگر، شامل ۱۱۲ دانشجو (۵۶ نفر از نجف آباد و ۵۶ نفر از خوراسگان) بود. بخش دوم، شامل

مینا جوی و همکاران

در سطح عالی بودند. بر اساس جدول (۱) نتیجه آزمون‌ها اختلاف معناداری بین توزیع جنسیت، محل زندگی و معدل دانشجویان دو دانشگاه نشان نداد. نتیجه آزمون‌ها اختلاف معناداری بین میانگین سنی و وضعیت تاهل دانشجویان دو دانشگاه نشان داد به طوری که دانشجویان نجف آباد به طور معناداری بیشتر بود. میانگین سنی دانشجویان نجف آباد و خوراسگان و در کل به ترتیب $14/3 \pm$ و $23/10 \pm$ ، $11/98 \pm$ و $23/0 \pm$ و $23/2 \pm$ بود.

۱۶۹ دانشجو (۹۰ دانشجو نجف آباد و ۷۹ دانشجو خوراسگان) بود. در قسمت اول یافته‌ها نشان داد که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد در دوران آموزش حضوری، میانگین نمره $91/1$ درصد از دانشجویان در بعد توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری) در سطح عالی بودند. در دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) در دوران آموزش حضوری، میانگین نمره $64/3$ درصد از دانشجویان در سطح عالی بودند. در کل میانگین نمره $77/7$ درصد از دانشجویان در بعد توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری)

جدول ۱. اطلاعات دموگرافیک دانشجویان شرکت کننده در پژوهش

متغیر	دسته	خوراسگان (حضور)	نجف آباد (حضور)	کل (حضور)	خوراسگان (مجازی)	نجف آباد (مجازی)	کل (مجازی)	آماره	p value
جنسیت تعداد (درصد)	زن	۴۸ (۸۵/۷)	۴۷ (۸۳/۹)	۹۵ (۸۴/۸)	۵۹ (۷۴/۷)	۵۹ (۶۵/۶)	۱۱۸ (۶۹/۸)	۰/۰۶۹ (حضور) ۰/۱۹۷ (مجازی)	۰/۷۹۲
	مرد	۸ (۱۴/۳)	۹ (۱۶/۱)	۱۷ (۱۵/۲)	۲۰ (۲۵/۳)	۳۱ (۳۴/۴)	۵۱ (۳۰/۲)	۱/۶۶۴ (مجازی)	۰/۱۹۷
رده سنی تعداد (درصد)	۲۳-۲۲ سال	۳۵ (۶۲/۵)	۳۶ (۶۴/۳)	۷۱ (۶۳/۴)	۲۸ (۳۵/۴)	۲۵ (۲۷/۸)	۵۳ (۳۱/۴)		
	۲۳-۲۴ سال	-	-	-	۳۱ (۳۹/۲)	۳۹ (۴۳/۳)	۷۰ (۴۱/۴)	-۲/۳۸۶ (حضور) ۳۳۰۹/۵ (مجازی)	۰/۰۲۰
	۲۴-۲۵ سال	۲۰ (۳۵/۷)	۱۲ (۲۱/۴)	۳۲ (۲۸/۶)	۱۰ (۱۲/۷)	۱۷ (۱۸/۹)	۲۷ (۱۶)	۰/۴۱۳ (مجازی)	۰/۴۱۳
وضعیت تاهل تعداد (درصد)	مجرد	۵۲ (۹۲/۹)	۳۶ (۶۴/۳)	۸۸ (۷۸/۶)	۵۷ (۷۲/۲)	۷۲ (۸۰)	۱۲۹ (۷۶/۳)	۱۳/۵۷۶ (حضور) ۱/۴۳۴ (مجازی)	۰/۰۰۱
	متاهل	۴ (۷/۱)	۲۰ (۳۵/۷)	۲۴ (۴/۵)	۲۲ (۲۷/۸)	۱۸ (۲۰)	۴۰ (۲۳/۷)	۰/۳۳۱ (مجازی)	۰/۳۳۱
محل زندگی تعداد (درصد)	خوابگاه / منزل دانشجویی	۵ (۸/۹)	۱ (۱/۸)	۵ (۴/۵)	۲۰ (۲۵/۳)	۱۸ (۲۰)	۳۸ (۲۲/۵)	- (حضور) ۰/۴۸۲ (مجازی)	۰/۲۰۶
	با خانواده	۵۱ (۹۱/۱)	۵۵ (۹۸/۲)	۱۰۶ (۹۴/۶)	۵۹ (۷۴/۷)	۷۲ (۸۰)	۱۳۱ (۷۷/۵)	۰/۴۰۹ (مجازی)	۰/۴۰۹
معدل تعداد (درصد)	زیر ۱۶	۱ (۱/۸)	۸ (۱۴/۳)	۹ (۸)	۶ (۷/۶)	۹ (۱۰)	۱۵ (۸/۹)		
	۱۶-۱۷	۱۲ (۲۱/۴)	۱۸ (۳۲/۱)	۳۰ (۲۶/۸)	۳۳ (۴۱/۸)	۴۰ (۴۴/۴)	۷۳ (۴۳/۲)		
	۱۸-۱۷	۳۷ (۶۶/۱)	۲۰ (۳۵/۷)	۵۷ (۵۰/۹)	۲۵ (۳۱/۶)	۲۶ (۲۸/۹)	۵۱ (۳۰/۲)	۱/۸۶۰ (حضور) ۳۳۳۸/۵ (مجازی)	۰/۰۶۶
میانگین \pm انحراف معیار	۱۹-۱۸	۶ (۱۰/۷)	۱۰ (۱۷/۹)	۱۶ (۱۴/۳)	۱۳ (۱۶/۵)	۱۴ (۱۵/۶)	۲۷ (۱۵/۹)		
	۱۹ به بالا	-	-	-	۲ (۲/۵)	۱ (۱/۱)	۳ (۱/۸)		
کل تعداد (درصد)		۵۶ (۵۰)	۵۶ (۵۰)	۱۱۲ (۱۰۰)	۷۹ (۴۶/۷)	۹۰ (۵۳/۳)	۱۶۹ (۱۰۰)		
		$17/16 \pm 0/67$	$16/85 \pm 1/04$	$17 \pm 0/88$	$17/12 \pm 0/88$	$17/02 \pm 0/89$	$17/07 \pm 0/88$		

کاری) در سطح عالی بودند. براساس نتایج جدول (۱)، نتیجه آزمون‌ها اختلاف معناداری بین اطلاعات دموگرافیک دانشجویان دو دانشگاه نشان نداد. میانگین سنی دانشجویان نجف‌آباد و خوراسگان و در کل به ترتیب $۲۳/۰ \pm ۵۷/۹۶۱$ و $۲۳/۱ \pm ۵۲$ ، $۲۳/۰ \pm ۶۲/۹۲۹$ بود. نتایج مقایسه میانگین نمرات در دوره آموزش حضوری و مجازی در سطح خطای پنج درصد اختلاف معناداری را نشان نداد (جدول ۲).

در قسمت دوم یافته‌ها نشان داد که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد، میانگین نمره $۷۵/۶$ درصد از دانشجویان در بعد توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری) در سطح عالی بودند. در دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، میانگین نمره $۷۷/۳$ درصد از دانشجویان در سطح عالی بودند. در کل میانگین نمره $۷۶/۴$ درصد از دانشجویان در بعد توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان

جدول ۲. میانگین نمرات توانمندی در رعایت اصول اخلاقی دانشجویان در آموزش حضوری و مجازی و نتایج آزمون میانگین دو نمونه مستقل

جامعه آماری	رده	درصد	انحراف معیار \pm میانگین	t آماره	p value
خوراسگان (حضوری)	ضعیف	۳/۶	۲۴/۲۱ \pm ۳/۷۷	-۰/۱۸۳	$p > 0/05$
	متوسط	۳۲/۱			
نجف‌آباد (حضوری)	ضعیف	۱/۸	۲۵/۲ \pm ۶۱/۲۹		
	متوسط	۷/۱			
کل (حضوری)	ضعیف	۲/۷	۲۴/۳ \pm ۹۱/۱۸		
	متوسط	۱۹/۶			
خوراسگان (مجازی)	ضعیف	۱/۲	۲۴/۵ \pm ۴۸/۲۶		
	متوسط	۲۱/۵			
نجف‌آباد (مجازی)	ضعیف	۰	۲۵/۴ \pm ۱۲/۶۵		
	متوسط	۲۴/۴			
کل (مجازی)	ضعیف	۰/۶	۲۴/۸۲ \pm ۴/۹۷		
	متوسط	۲۳			
	عالی	۶۴/۳			
	عالی	۹۱/۱			
	عالی	۷۷/۷			
	عالی	۷۷/۳			
	عالی	۷۵/۶			
	عالی	۷۶/۴			

کسب کردند که ایجاد محیط بالینی حمایت شده شامل سه مولفه دانش، مهارت و بستر یادگیری باعث افزایش نمره دانشجویان شد. نتایج مطالعه حاضر با پژوهش مذکور همسو است. این نتایج تایید کننده نمره بالای دانشجویان در پژوهش حاضر است زیرا نمرات بالای دانشجویان در پژوهش حاضر موید حمایت‌های آموزشی و مهارتی مناسبی است که در دوران آموزش مجازی کسب کرده‌اند [۲۰]. در پژوهشی که توسط Escolar-Chua Rowena (۲۰۱۸) در کشور فیلیپین با عنوان «حساسیت اخلاقی، پریشانی اخلاقی و شجاعت اخلاقی در بین دانشجویان پرستاری فیلیپینی

بحث

این مطالعه با هدف مقایسه تاثیر دو روش آموزشی بر توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری) دانشجویان پرستاری عرصه در دانشگاه‌های آزاد نجف‌آباد و اصفهان (خوراسگان) روی ۱۶۹ دانشجویان انجام شد. در پژوهشی که توسط مشمول امان محمد و همکاران (۱۳۹۷) در دانشگاه علوم پزشکی مشهد با عنوان «تأثیر محیط بالینی حمایتی در دوره کارورزی بر صلاحیت بالینی دانشجویان پرستاری» انجام شد نشان داد که دانشجویان در ابعاد آموزش و راهنمایی و وظایف شغلی به ترتیب $۸۰/۱$ و $۷۹/۶$ از ۱۰۰

مینا جوزی و همکاران

تفاوت محیط‌های بالینی و آموزشی اشاره کنیم. همچنین در پژوهش محمدی و همکاران (۱۳۹۵) [۲۳] با عنوان «بررسی میزان آگاهی پرسنل و دانشجویان از اصول اخلاق حرفه‌ای در حیطه‌های ارتباطی، قانونی و اخلاقی» بر روی ۷۶ دانشجوی پرستاری بیمارستان‌های آموزشی دانشگاه علوم پزشکی همدان انجام شد نشان داد که میزان آگاهی دانشجویان پرستاری و مامایی در سه حیطه قانونی، اخلاق و حرفه‌ای و خصوصاً در حیطه ارتباطی در حد متوسط بود. در این پژوهش نیز باید به تفاوت ابزارهای سنجش اشاره کرد و همچنین به تفاوت محیط‌های بالینی و آموزشی اشاره کنیم. از جمله محدودیت‌های این مطالعه، ارسال و تکمیل کردن پرسشنامه به وسیله وب سایت پرس لاین بود که این خود می‌توانست مشکلاتی را در تکمیل کردن و ارسال به وجود آورد مانند قطع شدن ناگهانی اینترنت، عدم دسترسی به اینترنت در آن بازه زمانی و یا عدم آشنایی دانشجویان با پرسشنامه الکترونیکی. محدودیت دیگر عدم تناسب بین تعداد دانشجویان زن و مرد است به گونه‌ای که تعداد دانشجویان زن خیلی بیشتر از دانشجویان مرد است.

نتیجه‌گیری

آموزش غیرحضوری که در دوران بیماری کووید ۱۹ در دانشگاه‌های آزاد نجف‌آباد و خوراسگان برگزار شد دارای کیفیت بالایی بوده است به طوری که نمرات حاصل از سنجش تفاوت معناداری با دوران حضوری نداشته است که این خود نشان دهنده حرفه‌ای بودن و پیشگام بودن این دو دانشگاه در تدریس به روش آموزش مجازی می‌باشد. دانشگاه‌هایی مانند آزاد نجف‌آباد و خوراسگان که دارای اساتید مجرب و فناوری‌های پیشرفته در حوزه آموزش مجازی می‌باشند در دوران بیماری کووید ۱۹ و تعطیلی دانشگاه‌ها دچار سردرگمی و غافلگیری نشدند و نتایج قابل قبولی را کسب کردند. بیماری کووید ۱۹ که در اوایل تهدید بود و مسولین دانشگاه‌ها گمان می‌کردند که ادامه آموزش به مشکل جدی برخورد است، با گذشت زمان برای امر آموزش در دانشگاه‌ها تبدیل به یک فرصت شد و مسولین دانشگاه‌ها به این فکر افتادند که شرایط و زیرساخت‌های آموزش مجازی خود را تقویت کنند و آن را گسترش دهند و مشاهده شد که دانشگاه‌هایی مانند نجف‌آباد و خوراسگان چگونه از این فرصت استفاده کردند و آموزش مجازی خود

دارای مدرک کارشناسی» بر روی ۲۹۳ دانشجو انجام شد نشان داد که اکثریت دانشجویان به اصول اخلاقی و وجدان کاری پایبند هستند و می‌خواهند کاری را انجام دهند که به نفع بیمارانشان است که نتایج به دست آمده در پژوهش حاضر با این پژوهش همسو است [۱۰]. در پژوهشی که توسط خاشعی و همکاران (۱۳۹۹) که در دانشگاه‌های آزاد استان اصفهان با عنوان «رابطه هوش اخلاقی و صلاحیت بالینی دانشجویان پرستاری در دوره کارآموزی عرصه» بر روی ۱۳۰ دانشجو انجام شد نشان داد که میانگین امتیاز کل هوش اخلاقی ۸۳/۴۶ از ۱۰۰ و در بعد توانمندی در رعایت اصول اخلاقی ۶۷/۲ درصد از دانشجویان متوسط بودند [۲۱]. همچنین نتایج مطالعه عیسوند طهماسبی و همکاران (۱۳۹۷) که در قسمت یافته‌ها به آن پرداخته شد هر دو مورد با نتیجه پژوهش حاضر هم جهت است. این پژوهش‌ها در استان اصفهان انجام شده است محیط‌های بالینی استفاده شده برای آموزش دانشجویان پرستاری در استان اصفهان از شرایط خوبی بهره‌مند بوده‌اند چرا که دانشجویان مذکور توانسته‌اند در این محیط‌ها نمره‌های بالایی را کسب کنند، در پژوهش حاضر نیز که در استان اصفهان صورت گرفته است دانشجویان در ابعاد مشابه میانگین نمرات بالایی را کسب کردند که نشان دهنده نقش محیط آموزشی و محیط بالینی در میزان صلاحیت بالینی در ابعاد مشابه است [۹]. نمره توانمندی در رعایت اصول اخلاقی در پژوهش خاشعی و همکاران (۱۳۹۹) از دیدگاه مریبان بوده به همین خاطر از مقدار نمره پژوهش حاضر که به روش خودسنجی بوده، کمتر بوده است؛ زیرا ممکن است برخی از دانشجویان تحت تأثیر مطلوبیت اجتماعی قرار گرفته و از ارائه پاسخ‌های واقعی خودداری نمایند [۲۱]. اما پژوهشی که توسط Hakbilen, et al (۲۰۱۸) در کشور ترکیه با عنوان «حساسیت اخلاقی دانشجویان پرستاری در طول یک برنامه درسی ۴ ساله پرستاری در ترکیه» بر روی ۵۹۴ دانشجو انجام شد نشان داد که حساسیت اخلاقی دانشجویان پرستاری متوسط بوده و بین سطوح حساسیت اخلاقی دانشجویان بین کلاس‌ها تفاوت معناداری وجود دارد [۲۲]. شاید این بدان جهت باشد که تمامی دانشجویان با مقاطع و دوره‌های مختلف را در نظر گرفته است و فقط به دانشجویان عرصه نپرداخته و یا ابزار متفاوتی نسبت به ابزار پژوهش حاضر داشته است و یا این که باید به

را به حدی رشد دادند و پیش بردند که نتایج برابر نسبت به آموزش حضوری کسب کردند. بر اساس نتایج پژوهش حاضر، این مطلب قابل توجه است که اکثر دانشجویان پرستاری در توانمندی در رعایت اصول اخلاقی (وجدان کاری) در سطح عالی بودند و این نشان دهنده آن است که با وجود آموزش غیرحضوری و برگزاری به صورت مجازی باز هم می‌توان به نمرات بالایی دست یافت و با برنامه‌ریزی منظم و دارا بودن امکانات و تجهیزات آموزشی مطلوب در دانشگاه، این امر محقق گردید.

سپاسگزاری

مقاله حاصل منتج از پایان‌نامه دانشجویی مقطع کارشناسی ارشد تصویب شده در دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد می‌باشد. نویسندگان این مقاله بر خود لازم می‌دانند که از مسئولان محترم دانشگاه، دانشکده و دانشجویان عزیز مشارکت کننده در پژوهش تشکر نمایند.

تضاد منافع

هیچ گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

References

1. Amiri A, Hemmati M, Mobini M. Professional ethics: a necessity for organization. *Journal of Ethical Knowledge*. 2010;1(4):137-59.
2. Maarefi F, Ashk Torab T, Abaszadeh A, Alavi Majd M, Eslami Akbar R. Compliance of nursing codes of professional ethics in domain of clinical services in patients perspective. *J Educ Ethics Nurs*. 2014; 3(1): 27-33.
3. Tayebi Z, Shiri M, Norouzinia R, Tajvidi M, Hosseini Nodeh Z. Role-playing or jurisprudential inquiry model: a comparison of two active learning methods in teaching of professional ethics to nursing students. *Educ Strategy Med Sci* 2019; 12 (5) :89-98. <http://edcbmj.ir/article-1-1835-en.html>
4. Izadi A, Imani H, Noughabi F, Hajizadeh N, Naghizadeh F. Moral sensitivity of critical care nurses in clinical decision making and its correlation with their caring behavior in teaching hospitals of Bandar Abbas in 2012. *Iranian journal of medical ethics and history of medicine*. 2013;6(2):43-56. <http://ijme.tums.ac.ir/article-1-5014-en.html>
5. Terry B, Bisanzo M, McNamara M, Dreifuss B, Chamberlain S, Nelson SW, et al. Task shifting: meeting the human resources needs for acute and emergency care in Africa. *African Journal of Emergency Medicine*. 2012;2(4):182-7 <https://doi.org/10.1016/j.afjem.2012.06.005>
6. Raeesi P, Ghazi Z. The Impact of NAB plan (superior ethics badge) implementation on the professional ethics of the nursing personnel at baharloo medical education center. *Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine*. 2018; 10;11(1):289-301. <http://ijme.tums.ac.ir/article-1-6046-en.html>.
7. Azimi H. The effect of work conscience on organizational health and the mediating role of core value. *Journal of Islamic Management*. 2019; 27(1): 169-88
8. Ericson-Lidman E, Strandberg G. Learning to deal constructively with troubled conscience related to care providers' perceptions of deficient teamwork in residential care of older people—a participatory action research study. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*. 2015; 29(2): 215- 224. <https://doi.org/10.1111/scs.12152>.
9. Esvand Tahmasabi N, Ziyai Rad M, Jouzi M. Investigation of clinical competence of nursing students in Isfahan (Khorasgan) and Najafabad Islamic Azad Universities in 2018. *Iranian Journal of Nursing Research*. 2020; 99-109. <http://ijnr.ir/article-1-2505-en.html>.
10. Escolar-Chua Rowena L. Moral sensitivity, moral distress, and moral courage among baccalaureate Filipino nursing students. *Nursing ethics*, 2018; 25(4): 458-469. <https://doi.org/10.1177/0969733016654317>.
11. Elahi N, Alhani F, Ahmadi F. Challenges to effective teaching, reflection on experience, and perceived nursing: a content analysis. *Journal of Qualitative Research in Health Sciences*. 2012; 1(3): 229-39.
12. Saif AA. *Modern educational psychology. psychology of learning and teaching*. Tehran: Doran. 2013;12(7):215-6. <https://doi.org/10.4236/ce.2015.622245>
13. Sanabria O B, Chavez M P, Gómez Zermeño M. Virtual educational model for remote communities in Chocó, Colombia. *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology*, 2018; 12(2): 195- 205.
14. Li Q, Guan X, Wu P, Wang X, Zhou L, Tong Y, et

- al. Early Transmission dynamics in wuhan, china, of novel Coronavirus-Infected pneumonia. *New England Journal of Medicine*. 2020; 382(13): 1199-207. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa2001316>
15. Dawadi S, Giri R, Simkhada P. Impact of COVID-19 on the education sector in Nepal-Challenges and coping strategies. online submission, 2020.
16. Marinoni GH, van't Land T, Trine jensen "COVID-19: higher education challenges and responses-IAU." Published by the International Association of Universities, 2020.
17. Rimmer A. Covid-19: medical conferences around the world are cancelled after US cases are linked to massachusetts meeting. *BMJ*. 2020 Mar 13;368:m1054. <https://doi.org/10.1136/bmj.m1054>. PMID: 32169834.
18. Ahmady S, Shahbazi S, Heidari M. Transition to virtual learning during the coronavirus disease-2019 crisis in iran: opportunity or challenge?. *Disaster medicine and public health preparedness*. 2020;14(3):e11-e12. <https://doi.org/10.1017/dmp.2020.142>
19. Jouzi M, Vanaki Z, Mohammadi E. The essence of nursing students clinical competency in internship period: humanistic patient-centered care. *Journal of Education and Ethics in Nursing*. 2014; 2(4): 51-59.
20. Mashmoul Aman Mohammad A, Karimi Mooneghi H. The effect of supportive clinical environment in internship period on clinical competence of nursing students. *Journal of Medical Education Development*. 2021; 13(39): 10-22. <https://doi.org/10.29252/edcj.13.39.10>.
21. Khashei S, Ziaeirad M. The relationship between moral intelligence and clinical competence of nursing students in the internship course. *Nursing and Midwifery Journal*. 2021; 19 (6): 437-448. <https://doi.org/10.52547/unmf.19.6.437>
22. Hakbilen Hilal Gamze, Ince Serpil, Ozgonul Mustafa Levent. Ethical sensitivity of nursing students during a 4-year nursing curriculum in Turkey. *Journal of Academic Ethics*. 2023; 21(1): 41-51. <https://doi.org/10.1007/s10805-021-09440-2>
23. Mohamadi N, Gholami N, Rezaei S, Zangeneh M, Shahnavaizi M, Roshanaei G et al . Evaluating staff and students' knowledge about professional ethics in the field of communication, law and ethics. *Journal of research in medical science education*. 2017; 9 (4) :9-1. URL: <http://doi.org/10.29252/rme.9.4.9>